

Przedmiot opcyjny

ZWIERZĘTA W MIEJSKIEJ DŻUNGLI

mgr Agata Dymała

Semestr zimowy 2026/2027, 30 godzin

Zajęcia „Zwierzęta w miejskiej dżungli” zapraszają do spojrzenia na miejską przestrzeń z perspektywy posthumanistyki i studiów nad zwierzętami. Uczestnicy otrzymają narzędzia umożliwiające krytyczny namysł nad koegzystencją ludzi i innych zwierząt w kontekście miejskim, ze szczególnym uwzględnieniem Wrocławia jako studium przypadku. Przedstawione zostaną procesy historyczne sięgające drugiej połowy XIX wieku, które w zachodnim kręgu kulturowym ukształtowały myślenie o miejscu i roli zwierząt oraz – szerzej – środowiska naturalnego w miastach. Następnie przyjrzymy się temu, jak – wraz z innymi ‘gatunkami – współtworzymy miejskie ekosystemy, negocjujemy przestrzeń i wzajemnie kształtujemy nasze codzienne doświadczenia. Przedmiotem namysłu będą współczesne przekonania i praktyki, które wpływają na

nasze postrzeganie zwierząt i sposoby ich traktowania. Spotkania staną się również okazją do podjęcia dyskusji wokół budzących kontrowersje kwestii, takich jak miejskie ogrody zoologiczne, mobilność zwierząt w miejskiej przestrzeni i walka z gatunkami uważanymi za szkodniki.

Spróbujemy odpowiedzieć na pytanie, jakim miejscem do życia jest dla zwierząt Wrocław i jakie kwestie wymagałyby zmian, zarówno na poziomie instytucjonalnym, jak i w sferze indywidualnych postaw. Perspektywa postantropocentryczna stanowić będzie modus postrzegania, doświadczania i badania miejskiej przestrzeni, który może stać się jedną z odpowiedzi na wyzwania doby antropocenu.

Owocem cyklu zajęć będą prace uczestników w postaci multimedialnych projektów lub esejów, ukazujące Wrocław jako miasto wielogatunkowych spotkań.

Zakres tematyczny zajęć:

1. *Po cóż patrzeć na zwierzęta?* Wprowadzenie do studiów nad zwierzętami i autoetnografia uczestników jako badaczy relacji międzygatunkowych.
2. Koncepcja zwierząt jako *anima urbis* Jennifer Wolch.
3. Do kogo należy miasto? Wrocław jako habitat zwierząt ludzkich i nie-ludzkich. Miejska fauna wobec XIX-wiecznych przemian miast Globalnej Północy.
4. Ogród zoologiczny: rozrywka? Edukacja? Ochrona bioróżnorodności? Dylematy etyczne i poszukiwania alternatywnych rozwiązań.
5. Zwierzęta towarzyszące: historia mody na *pets* i jej współczesne oblicza. PSIEci, PSIJaciele czy symbole statusu?
6. Kulturowe konstruowanie szkodnika. Szczury i gołębie Wrocławia.
7. *Jak to jest być nietoperzem?* Epistemologia zwierzęcego doświadczenia.
8. Poza antropocentryzm. Współ-stawanie się ludzi i zwierząt. Koncepcja gatunków stowarzyszonych Donny Haraway oraz antropo-zoo-genezy Vinciane Despret.
9. Etyka troski o zwierzęta. Bambi(ni)zm, konsekwencjalizm i deontologia w myśleniu o dobrostanie zwierząt.
10. Sprawczość zwierząt: ujęcia, definicje, empiryczne dowody.
11. Koncepcja *zoopolis* Sue Donaldson i Willa Kymlicki i kwestia dzikich zwierząt w przestrzeni miejskiej.

12. Analiza tekstów kultury przedstawiających zwierzęta w miastach i międzygatunkowe relacje.
13. Badania terenowe: w poszukiwaniu naturokultury w mieście.
14. Opracowanie „zwierzęcej” mapy Wrocławia.
15. Prezentacja projektów zaliczeniowych.

Warunki zaliczenia:

1. Obecność na zajęciach. Dopuszczalne są trzy nieobecności nieusprawiedliwione, maksymalna liczba: pięć nieobecności. Powyżej trzech każdą należy zaliczyć na konsultacjach lub w innej formie, ustalonej z prowadzącą.
2. Aktywność na zajęciach.
3. Przygotowanie projektu multimedialnego o zwierzętach we Wrocławiu (indywidualnie lub grupie) lub eseju podejmującego jedno z omówionych na zajęciach zagadnień.

Wybrana bibliografia

- Atkins P. (ed.), 2012, *Animal Cities: Beastly Urban Histories*, London.
- Baratay É., 2023, *Zwierzęcy punkt widzenia. Inna wersja historii*, przeł. P. Tarasewicz, Gdańsk.
- Berger J., 1999, *Po cóż patrzeć na zwierzęta?*, w: tegoż, *O patrzeniu*, przeł. S. Sikora, Warszawa, s. 7-39.
- Dąbrowska M., 2018, *Próba pasienia kotów, czyli intelektualny krajobraz animal studies*, „WIELOGŁOS. Pismo Wydziału Polonistyki UJ”, nr 1 (35), s. 15-31.
- Domańska E., 2016, *Historia zwierząt*, „Konteksty. Polska Sztuka Ludowa” nr 3-4, s. 322-331.
- Donaldson S., Kymlicka W., 2019, *Zoopolis. Teoria polityczna praw zwierząt*, przeł. M. Wańkowiczowa, M. Stefański, Warszawa.
- Haraway D., 2012, *Manifest gatunków stowarzyszonych*, przeł. J. Bednarek, w: *Teorie wywrotowe. Antologia przekładów*, red. A. Gajewska, Poznań, s. 241-260.
- Jarzębowska G., 2021, *Czystka gatunkowa. Tępienie szczurów jako praktyka kulturowa w Polsce powojennej*, Warszawa, s. 18-27.

Juskowiak P., 2023, *Bezpańska biopolityka – Maszyna zoologiczna, zdżiczale ekologie i polityczne potencjały zwierzęcego uwspólniania*, „Przegląd Kulturoznawczy”, nr 4 (58) *Heterotopie dzikości*, s. 475-502.

Kluszczyńska M., 2014, *Ogród zoologiczny jako miejsce konstruowania Zwierzęcia*, „Pongo”, t. 6 *Ludzie i zwierzęta*, red. R. Chymkowski, A. Jaroszek, s. 63-78.

Książek M., 2023, *Atlas dziur i szczelin*, Kraków.

Łagodzka D., Gzyra D. (red.), 2025, *Podstawowe pojęcia studiów nad zwierzętami*, Warszawa.

Nagel T., 1997, *Jak to jest być nietoperzem?* W: tegoż, *Pytania ostateczne*, przeł. A. Romaniuk, Warszawa, s. 203-219.

Schilthuizen M., 2019, *Ewolucja w miejskiej dżungli*, przeł. J. Wołk-Łaniewski, Łódź.

Tymieniecka-Suchanek J. (red.), 2014, *Człowiek w relacji do zwierząt, roślin i maszyn w kulturze. Tom 2: Od humanizmu do posthumanizmu*, Katowice.

Wischerman C., Steinbrecher A., Howell Ph. (eds.), 2018, *Animal History in the Modern City. Exploring Liminality*, London.

Wolch J., 2021, *Anima Urbis*, przeł. J. Włodarczyk, „Almanach antropologiczny communicate” t. 8 „Miasta/zwierzęta”, s. 9-24.

Wrońska A., Drabińska U. (red.), 2021, *Przewodnik po wystawie „Zwierzęta w Warszawie. Tropem relacji”*, Warszawa.